

DEMOKRASİ EĞİTİMİ VE OKUL MECLİSLERİ PROJESİNİN ÖĞRENCİLERE DEMOKRATİK TUTUMLARI KAZANDIRMAYA ETKİSİ*

Baykal BİÇER

Arş. Grv. Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
baybicer@gmail.com

Özet: Bu araştırmanın amacını demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi uygulamalarının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunda ise Kütahya il merkezindeki ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenler yer almaktadır. Araştırmada demokratik tutumlarla ilgili 12 maddeden oluşan beş dereceli likert tipi bir demokratik tutum ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin güvenirlik katsayısı ,95 olarak bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliğini sağlamak amacıyla yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin toplam varyansın % 68,758'ini açıklayan tek faktörden oluştuğunu göstermiştir. Araştırmada maddelere verilen yanıtların frekans, yüzde ve aritmetik ortalamaları hesaplanmış, ikili gruplarda t-testi, ikiden fazla olan gruplarda ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Yapılan çözümlenmeler sonucunda, mezun olunan yükseköğretim kurumu değişkeni açısından öğretmenlerin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Demokrasi, demokrasi eğitimi, demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi, demokratik tutum.

THE INFLUENCE OF DEMOCRACY EDUCATION AND SCHOOL ASSEMBLIES PROJECT ON STUDENTS' ACQUIRING THE DEMOCRATIC ATTITUDES

Abstract: The aim of the present study is to evaluate the practices of democracy education and school assemblies Project through teachers' views. The study groups were composed of teachers who were working at high schools in the centre of Kütahya. In the study, likert type democratic attitude scale composed of 12 items and five gradings was used. The reliability coefficient was found to be ,95. As a result of the factor analysis done to assure the structural validity of the scale it was found out that the scale was composed of one factor explaining 68,758% of the whole variance. In the study, the frequencies, percentages and arithmetic means of the answers given to the items were recalculated. T-test was used in groups with two variables and one-way variance analysis (ANOVA) was done in groups with more than two variables. As a result of the analyses done statistically significant difference was found between the views of teachers in terms of the university graduated.

Key words: Democracy, democracy education, democracy education and school assemblies project democratic attitudes.

GİRİŞ

Yaklaşık iki bin beş yüz yıllık bir geçmişle Antik Yunan'a dayanan demokrasi kavramı, Yunancada halk anlamına gelen "demos" ile güç, iktidar anlamına gelen "kratos" kelimelerinin birleşimi ile oluşmuştur. Buradan hareketle kavrama "halkın iktidarı, halkın yönetimi anlamı yüklenmektedir (Doğan, 2001: 141). Sözlük anlamı, 'halkın egemenliği temeline dayanan yönetim biçimi' olarak karşımıza çıkan demokrasi (Türk Dil Kurumu [TDK], 2005: 495), "en çok sayıda bireylere en büyük özgürlüğü veren, olası en büyük çeşitliliği tanıyan ve koruyan siyasal yaşam biçimidir" (Touraine, 1997: 25). Başka bir deyişle "her şeyden önce siyasal toplum içinde yer alan çeşitli dünya görüşlerine mensup olan bütün kişi ve grupları, bütün farklı kimlikleri kucaklayan, ama onların hiçbirisiyle özdeş olmayan bir ortak platformun adıdır" (Erdoğan, 1994: 114).

Demokrasinin siyasi erkten, toplumun en küçük parçası olan bireye geçmesi ancak eğitimle mümkündür (Emir ve Kaya, 2004: 70). Eğitim; kurumlar, programlar ve öğretmenler aracılığıyla, toplumun kültürünü yansıtmaya işlevini yerine getirirken diğer tüm değerlerle birlikte demokratik değerleri ve demokrasi kültürünü de bireylere kazandırır (Saracaloğlu, Evim ve Varol, 2004: 339).

Demokrasi eğitimi; "öğretim basamaklarında, öğretmen-öğrenci ilişkilerinde, eğitsel etkinliklerde öğrencinin birey olarak değerine ve bütünlüğüne, birlikte çalışmaya, karşılıklı saygıya, kişiliğe değer ve önem veren eğitim" (Oğuzkan, 1981: 46) olarak tanımlanmaktadır. Demokratik tutum ise; "Bireyi belli insanlar, nesnelere ve durumlar karşısında demokrasi ilkeleri doğrultusunda belli davranışlar göstermeye iten öğrenilmiş eğilimlerdir" (Gömlüksiz, 1994: 477). Touraine'in (1997: 213) de ifade ettiği gibi, okulun en temel fonksiyonlarından biri, farklı toplumsal ve ekinsel ortamlardan gelen gençlerin ulusal düşüncüyü, hoşgörüyü ve özgürlük istencini paylaşmalarını sağlamaktır. Dewey (1996: 96) de demokrasi eğitimine özel bir önem vererek genel seçim hakkına dayanan bir hükümetin, onu seçenler ve ona uyanlar, yani yönetenler ve yönetilenler eğitilmedikçe başarılı olamayacağını vurgulamaktadır. Türkiye'de de özellikle demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi ile öğrencileri katılımcı bireyler haline getirerek onların demokratik tutumları kazanmalarında önemli etkilerinin olacağı düşünülmektedir.

*Bu makale yazarın "Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi İle Öğrencilerde Demokrasi Kültürü Kazanımlarının Ortaöğretim Öğretmenlerince Değerlendirilmesine Yönelik Bir Analiz (Kütahya Örneği)" başlıklı yüksek lisans tezinin bir bölümünden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Bu çerçevede araştırmamın amacını 13.01.2004 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında imzalanan protokol ile 2003–2004 Öğretim yılında 200’ü ilköğretim ve 100’ü ortaöğretim kurumu olmak üzere toplam 300 pilot okulda ve sonraki yıllarda tüm Türkiye genelindeki ilk ve orta öğretim kurumlarında uygulanmaya başlanan demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi ile hedeflenen tutumları öğrencilerin ne düzeyde kazandığını öğretmenlerin cinsiyet, branş, mesleki kıdem ve mezun olunan yüksek öğretim programı değişkenlerini de göz önüne alarak onların görüşleri doğrultusunda değerlendirmek oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Araştırmada, geçmişte ya da şimdi var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan tarama modeli kullanılmıştır (Karasar, 1998). Araştırmamın çalışma grubu, 2005–2006 öğretim yılı, bahar döneminde Kütahya il merkezindeki 16 ortaöğretim okulu ve bu ortaöğretim okullarında görev yapan 20 branşta, 314’ü erkek, 194’ü kadın olmak üzere toplam 508 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak öğretmenlerin görüşlerini saptamaya yönelik, araştırmacı tarafından, Milli Eğitim Bakanlığının (MEB, 2006) demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi kapsamında öğrencilere kazandırmayı hedeflediği demokratik tutumlardan yararlanılarak taslak bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçeğin kapsam geçerliliği için uzman görüşleri alınmış, güvenilirliğini sağlamak amacıyla Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve .95 olarak bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliliğini sağlamak amacıyla yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin toplam varyansın %68,758’ini açıklayan tek faktörden oluştuğu saptanmıştır. Ölçekteki maddelerin faktör yükü en yüksek 869, en düşük 778’dir. Verilerin temel bileşen analizine uygunluğunu belirlemek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi yapılmış ve ,959 değeri bulunmuştur. Verilerin çok değişkenli olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan Bartlett testi ise anlamlı (5388,394, $p < 0.01$) bulunmuştur. Veri toplama araçlarında kullanılan beşli derecelendirme ölçeğine uygun olarak, elde edilen ortalama puanların derecelendirilmesi ve yorumlanmasında; 1,00–1,79 “hiç”, 1,80–2,59 “az”, 2,60–3,39 “orta düzey”, 3,40–4,19 “çok”, 4,20–5,00 “tamamen” puan aralıkları temel alınmıştır. Araştırmada, verilen yanıtların frekans, yüzde ve aritmetik ortalamaları alındıktan sonra puan ortalamalarının öğretmenlerin cinsiyetlerine, branşlarına, mesleki kıdemlerine ve mezun oldukları yükseköğretim programına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla ikili karşılaştırmalarda bağımsız t-testinden, ikiden fazla olan gruplarda ise tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Verilerin tüm istatistiksel çözümlenmeleri “SPSS 13.0” paket programı kullanılarak yapılmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmamın bu bölümünde öğretmen görüşleri açısından öğrencilerin demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi ile demokratik tutumları ne düzeyde kazandığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Tablo 1’de araştırmaya katılan öğretmenlerin ölçekte yer tutumları öğrencilerin kazanma düzeylerine ilişkin verdikleri yanıtları ile ilgili betimsel istatistikler yer almaktadır.

Tablo 1. Öğretmenlerin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi İle Öğrencilere Kazandırılması Hedeflenen Tutumları Kazanma Düzeyine İlişkin Maddelere Verdikleri Yanıtlar

Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi İle Öğrencilere Kazandırılması Hedeflenen Tutumları Kazanma Düzeyi		Tamamen	Çok	Orta Düzeyde	Az	Hiç	\bar{x}
Toplumda yaşayan tüm bireylerin değerleri, onurları, inanç ve özgürlüklerine saygı duyma fazileti	f %	102 20,1	159 31,3	179 35,2	54 10,6	14 2,8	3,55
Farklılıkların bulunduğu bir dünyada hukuk kurallarına, adalete, eşitliğe bağlılık	f %	96 18,9	148 29,1	186 36,6	73 14,4	5 1,0	3,51
Toplumsal problemler için yapıcı, şiddetten uzak, katılımcı ve barış içerisinde çözümler üretme	f %	101 19,9	131 25,8	178 35,0	83 16,3	15 3,0	3,43
Demokratik ilkelerin, kurumların ve işleyişlerinin yararlılığına inanma	f %	74 14,6	175 34,4	178 35,0	69 13,6	12 2,4	3,45
Hayattaki çoğulculuk ilkesine bağlı, farklı kültürlere ve onların insanlığa katkısına saygı gösterme ve tahammül etme	f %	74 14,6	163 32,1	185 36,4	73 14,4	13 2,6	3,42
Karşılıklı anlayış, iş birliği, eşitlik, adalet ve dayanışma değerlerini kabul etme	f %	94 18,5	156 30,7	175 34,4	75 14,8	8 1,6	3,50

İrkçılık, ön yargı ve ayrımcılık konusunda mücadele etme	<i>f</i>	85	149	160	88	26	3,35
	<i>%</i>	16,7	29,3	31,5	17,3	5,1	
Kişisel sorumluluğun önemine inanma	<i>f</i>	91	163	167	70	17	3,47
	<i>%</i>	17,9	32,1	32,9	13,8	3,3	
İnsanın sürekli gelişimini ana ilke olarak kabul etme	<i>f</i>	78	161	160	94	15	3,38
	<i>%</i>	15,4	31,7	31,5	18,8	3,0	
Farklı düşüncelere hoşgörü ile yaklaşma	<i>f</i>	94	164	163	70	17	3,49
	<i>%</i>	18,5	32,3	32,1	13,8	3,3	
İnsanların temel hak ve özgürlüklerine saygı duyma	<i>f</i>	120	153	149	73	13	3,58
	<i>%</i>	23,6	30,1	29,3	14,4	2,6	
Hukukun üstünlüğü ilkesini benimseme	<i>f</i>	117	160	144	70	17	3,57
	<i>%</i>	23,0	31,5	28,3	13,3	3,3	
N=508							3,47

Tablo 1’de görüldüğü gibi demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesinin öğrencilere en fazla kazandırdığı düşünülen tutum, insanların temel hak ve özgürlüklerine saygı duyma ($\bar{X}=3,58$)dir. Kazanımla düzeyleri açısından bu tutumu, hukukun üstünlüğü ilkesini benimseme ($\bar{X}=3,57$), toplumda yaşayan tüm bireylerin değerleri, onurları, inanç ve özgürlüklerine saygı duyma fazileti ($\bar{X}=3,55$), farklılıkların bulunduğu bir dünyada hukuk kurallarına, adalete, eşitliğe bağlılık ($\bar{X}=3,51$), karşılıklı anlayış, iş birliği, eşitlik, adalet ve dayanışma değerlerini kabul etme ($\bar{X}=3,50$) izlemektedir. Tüm tutumlar içinde en düşük aritmetik ortalamaya sahip tutum ise ırkçılık, ön yargı ve ayrımcılık konusunda mücadele etme ($\bar{X}=3,35$) dir. Bu bulgudan hareketle öğrencilere ırkçılık, ön yargı ve ayrımcılıkla mücadele etme tutumunun diğerlerine göre daha az kazanıldığı sonucuna ulaşılabılır.

İnsan onuruna bir saldırı olan ırkçılık, önyargı ve her türlü ayrımcılığı önlemek ve önleyecek bireyler yetiştirmek için gerek aile içi eğitimin gerekse örgün ve yaygın eğitimin iyi yapılandırılması son derece önemlidir. Ayrıca Armağan’ın (2004: 86) da belirttiği gibi, her dönemde sosyal ve siyasal sistemin devamında ya da yeniden yapılandırılmasında etkili olan basın da çeşitli ayrımcılık öğelerinden arınık olması, ırkçılığın, önyargının ve ayrımcılığın olumsuzlukları hakkında halkı nesnel olarak bilgilendirmesi gerekmektedir. Çünkü basın, toplumda yerleştirilmesi gereken kültürel değerlerin aktarılması ve onların kalıcılığının sağlanmasında önemli role sahiptir. Öte yandan aktardığı kültürel kodlar, semboller ve simgelerle insanların nasıl tutum, tavır ve davranış örüntüsü sergileyeceklerinin ve sergilenmesi gerekenin standartlarını sunmaktadır.

Demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi ile öğrencilere kazandırılması hedeflenen tutumlara ilişkin öğretmenlerin anket maddelerine verdikleri yanıtların frekans ve yüzde değerleri incelendiğinde tümünün aritmetik ortalamalarının aritmetik ortalaması $\bar{X}=3,47$ dir. Bu bulguya dayalı olarak öğretmenlerin demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi ile öğrencilere kazandırılması hedeflenen tutumları “çok” kazandırdığı görüşünde oldukları, yani çoğulculuğa vurgu yapan demokratik tutumların ortalamalarının yüksek olduğu söylenebilir.

Emir ve Kaya’nın (2004: 75) yaptığı bir araştırmada öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (% 86) uygulamanın öğrencilerde demokratik tutum geliştirmede etkili olduğu yanıtını vermişlerdir. Bu noktada her iki araştırma bulgularının birbirini desteklediği söylenebilir.

Kıncal ve Uygun’un (2006: 34, 37) Çanakkale’de yapmış oldukları araştırmada da öğretmenler projenin amaçlarına ilişkin görüşlerini “Çocukların demokrasiyi yaşayarak öğrenmesi için uygulanan bir proje”, “...Bu proje ile öğrencilerin seçme-seçilme ve okul işlerine katılmaları sağlanıyor.” şeklinde ifade etmişler, öğrencilerden bazıları ise “demokrasiyi sadece derslerde değil, hayatın içinde öğreniyorum.” ifadesini kullanmışlardır. Ayrıca araştırmada öğretmen ve öğrenci görüşleri doğrultusunda projenin okullarda saygı, güven, hoşgörü, söz hakkı, işbirliği, özgüven, yönetime katılma, okulun sorunlarını paylaşma gibi değerleri geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kişisel özellikleri kapsamında öğretmenlerin demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi ile hedeflenen tutumlara ulaşma düzeylerine ilişkin olarak cinsiyet ($F=1,35$; $p>.05$), branş ($F_{(18,488)}=1,88$; $p>.05$) ve mesleki kıdem ($F_{(4,503)}=1,82$; $p>.05$), değişkenlerine göre verdikleri yanıtların aritmetik ortalamalarında görülen farkların istatistiksel bakımdan anlamlı olup olmadığını sınamak için yapılan istatistiksel işlemler sonucunda belirlenen değerlere göre elde edilen p değerleri .05 anlamlılık düzeyinden büyük olduğu görülmüştür. Bu durum, demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi ile hedeflenen tutumları öğrencilere kazandırma düzeyine ilişkin yukarıdaki değişkenler açısından öğretmenlerin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir. Ancak mezun olunan yüksek öğretim programı değişkenine göre öğretmenlerin verdikleri yanıtların istatistiksel işlemler sonucunda belirlenen değerlere göre elde edilen p değerleri. 05 anlamlılık düzeyinden küçüktür.

Tablo 2. Mezun Olunan Yükseköğretim Kurumu Değişkenine Göre Öğretmenlerin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi İle Öğrencilere Kazandırılması Hedeflenen Tutumlara Ulaşma Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi	Yükseköğretim Kurumu	N	\bar{X}	SS
Tutumlar	Eğitim Enstitüsü	31	3,45	,87
	Eğitim Fakültesi	280	3,37	,83
	Fen-Edebiyat Fakültesi	136	3,64	,86
	Diğer	61	3,55	,91

Tablo 2’de görüldüğü gibi demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi ile hedeflenen tutumların kazandırılma düzeylerine ilişkin öğretmenlerin verdikleri yanıtların aritmetik ortalamaları mezun olunan yükseköğretim kurumuna göre farklılık göstermektedir. Öğretmenlerin mezun oldukları yükseköğretim kurumuna göre demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi ile hedeflenen tutumların öğrencilere kazandırılma düzeyine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamalarının, eğitim enstitüsü $\bar{X}=3,45$; eğitim fakültesi $\bar{X}=3,37$; fen-edebiyat fakültesi $\bar{X}=3,64$; diğer $\bar{X}=3,55$ olduğu görülmektedir. Demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi ile hedeflenen tutumların kazandırılma düzeylerine ilişkin öğretmenlerin verdikleri yanıtların en yüksek puan ortalaması fen-edebiyat fakültesi mezunlarına aittir. Bu tutumlara ait en düşük ortalamalar ise eğitim fakültesi mezunlarına aittir. Bu bulgulardan hareketle fen-edebiyat fakültesi mezunlarının demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesinin hedeflenen tutumları daha çok kazandırdığı görüşünde oldukları söylenebilir.

Tablo 3. Mezun Olunan Yükseköğretim Kurumu Değişkenine Göre Öğretmenlerin Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi İle Öğrencilere Kazandırılması Hedeflenen Tutumlara Ulaşma Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Değişkenlik Çözümlemesi Sonuçları

Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi	Varyans Kaynağı	SD	KT	KO	F	P	Tukey
Tutumlar	Gruplar Arası	3	6,80	2,26	3,10	,02*	3-2
	Gruplar İçi	504	368,14	,73			
	Toplam	507	374,94				

*p<.05

Tablo 3’te görüldüğü gibi, mezun olunan yükseköğretim kurumu değişkenine göre öğretmenlerin demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi ile hedeflenen tutumları kazandırma düzeylerine ilişkin verdikleri yanıtların aritmetik ortalamaları arasında gözlenen farkların istatistiksel bakımdan anlamlı olup olmadığını sınamak için uygulanan tek yönlü varyans analizi ile elde edilen ($F=3,10$; $p=,02$) değerlerine göre belirlenen p değeri .05 anlamlılık düzeyinden küçüktür. Bu durum, demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi ile hedeflenen tutumları kazandırma düzeyine ilişkin mezun olunan yükseköğretim kurumu değişkeni açısından öğretmenlerin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Bu anlamlılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Tukey HSD testi uygulanmıştır. Tukey HSD testi sonuçlarına göre fen-edebiyat fakültesi ile eğitim fakültesi mezunları arasında, fen-edebiyat fakültelerinin lehine istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Bu bulguya dayalı olarak fen-edebiyat fakültesi mezunu öğretmenler, eğitim fakültesi mezunu öğretmenlere göre demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi ile hedeflenen tutumların öğrencilere daha fazla kazandırıldığını düşünmektedirler.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi ile öğrencilere kazandırılması hedeflenen tutumların öğretmen görüşlerine yönelik sonuçları incelendiğinde, “toplumda yaşayan tüm bireylerin değerleri, onurları, inanç ve özgürlüklerine saygı duyma fazileti”, “farklılıkların bulunduğu bir dünyada hukuk kurallarına, adalete, eşitliğe bağlılık”, “toplumsal problemler için yapıcı, şiddetten uzak, katılımcı ve barış içerisinde çözümler üretme”, “demokratik ilkelerin, kurumların ve işleyişlerinin yararlılığına inanma”, “hayattaki çoğulculuk ilkesine bağlı, farklı kültürlerle ve onların insanlığa katkısına saygı gösterme ve tahammül etme”, “karşılıklı anlayış, iş birliği, eşitlik, adalet ve dayanışma değerlerini kabul etme”, “kişisel sorumluluğun önemine inanma”, “farklı düşüncelere hoşgörü ile yaklaşma”, “insanların temel hak ve özgürlüklerine saygı duyma”, “hukukun üstünlüğü ilkesini benimseme” tutumlarını *çok*, “ırkçılık, ön yargı ve ayrımcılık konusunda mücadele etme”, “insanın sürekli gelişimini ana ilke olarak kabul etme” tutumlarını *orta düzeyde*, kazandırdığını düşünmektedirler. Araştırma sonucunda elde edilen bulgularda öğretmenlerin tümünün ankete verdikleri yanıtlara göre, demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi ile hedeflenen tutumların öğrencilere kazandırılma düzeyine ilişkin öğretmenlerin *çok* kazandırdığı görüşünde oldukları söylenebilir.

Kişisel özelliklerine göre öğretmenlerin demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi ile hedeflenen tutumlara ulaşma düzeylerine ilişkin olarak cinsiyet, branş, mesleki kıdem, değişkenlerine göre verdikleri yanıtların aritmetik ortalamalarında görülen farkların istatistiksel bakımdan anlamlı olup olmadığını sınamak için yapılan istatistiksel işlemler sonucunda belirlenen değerlere göre elde edilen p değerleri .05 anlamlılık düzeyinden büyüktür. Bu durum, demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi ile hedeflenen tutumları öğrencilere kazandırma düzeyine ilişkin öğretmenlerin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir. Ancak mezun olunan yüksek öğretim kurumu değişkeni kapsamında verdikleri yanıtların istatistiksel işlemler sonucunda belirlenen değerlere göre elde edilen p değerleri .05 anlamlılık düzeyinden küçüktür. Tukey HSD testi sonuçlarına göre fen-edebiyat fakültesi ile eğitim fakültesi mezunları arasında, fen-edebiyat fakültelerinin lehine istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmüştür.

Araştırma sonuçları doğrultusunda şu öneriler getirilebilir:

Demokrasi kültürü ancak demokratik bir eğitimle gerçekleştirilebilir. Bu amaca uygun olarak eğitim ortamları demokratik ilkelere göre yapılandırılmalı ve öğrencinin demokratik davranışlar geliştirmesine olanak sağlanmalıdır. Demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesinin etkili bir şekilde uygulanabilmesi ve amacına ulaşabilmesi için tüm yönetici, öğretmen ve öğrencilerin bilgilendirilmesi amacıyla hizmet içi eğitim programları düzenlenmelidir.

Demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesini kâğıt üzerinde uygulanması gereken bir izlek olmaktan öteye geçirmek ve öğrencilerin gözünde önemini arttırmak için okul meclislerine yasal hak ve sorumluluklar verilmelidir.

Öğrencilerin demokrasinin teorik boyutunu öğrenmesi ve demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi ile uygulamaya dönüştürebilmesi için ortaöğretim kurumlarının tüm alanlarında demokrasi ve yurttaşlık eğitimi ile ilgili zorunlu dersler olmalıdır. Ayrıca diğer derslerin içeriği de öğrencilere demokratik davranışlar kazandırmaya yönelik olarak sınıf ortamlarında tartışma teknikleri ve çeşitli araştırma, inceleme, grup, küme çalışması gibi etkinliklerle desteklenmelidir.

Öğrencilerin demokratik bir kişilik kazanmalarını sağlamak için eğitim ortamlarında her türlü karar alma mekanizmalarına öğrencilerin etkin katılımlarının sağlanması gerekmektedir.

Demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi çeşitli sosyal ve kültürel aktivitelerle desteklenmelidir.

Demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi ile ilgili çeşitli boyutlarda araştırmalar yapılmalı, bu araştırmaların sonuçları projenin geliştirilmesinde ve daha etkin uygulanmasında kullanılmalıdır.

KAYNAKÇA

Armağan, A. (2004). "Basının Vatandaşlık Kültürü Oluşturmada İşlevi". *Uluslararası Demokrasi Eğitimi Sempozyumu*. 86-93. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

Biçer, B. (2007). Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi İle Öğrencilerde Demokrasi Kültürü Kazanımlarının Ortaöğretim Öğretmenlerince Değerlendirilmesine Yönelik Bir Analiz (Kütahya Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Dewey, J. (1996). *Demokrasi ve Eğitim, Eğitim Felsefesine Giriş*. (Çev.: Tahsin Yılmaz), İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları Basımevi.

Doğan, İ. (2001). *Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları*. Birinci Basım. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Erdoğan, M. (1994). "Demokrasi, Laiklik, Resmi İdeoloji". *Türkiye Günü*. Sayı:29: 113-116, Temmuz-Ağustos.

Emir, S. ve Kaya, Z. (2004). "Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclislerine Yönelik Öğretmen Görüşleri". *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı: 4 (8): 69-89.

Gömlüksiz, M. (1994). "Türk Dili ve Edebiyatı Dersinde Uygulanan Kubaşık Öğrenme Yönteminin Erişime, Demokratik Tutumlara ve Benlik Saygısına Etkisi". 476-493, *1. Eğitim Bilimleri Kongresi, Kuram-Uygulama-Araştırma: Bildiriler*. Adana: Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. Sekizinci Basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kıncal, R. Y. ve Uygun, S. (2006). "Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi Uygulamalarının Değerlendirilmesi". *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı: 171 Yaz. 31-42.

MEB (Mili Eğitim Bakanlığı). "Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesinin Milli Eğitim Sistemimiz Açısından Önemi". http://ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/modules.php?name=concert&pa=list_pages_catagories&cid=2-10k. Erişim Tarihi: 20.01.2006.

Oğuzkan, F. (1981). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Saracaloğlu, S.; Evim, İ. ve Varol, S. R. (2004). "İzmir İlinde Çeşitli Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenler İle Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. Sayı: 4(2): 338–355.

Touraine, A. (1997). *Demokrasi Nedir?*, (Çev. Olcay Kunal). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük*. Onuncu Basım. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.